

Strategiju zaštite od požara za period 2012-2017. godine

Strategija je objavljena u "Službenom glasniku RS", br. 21/2012 od 21.3.2012. godine.

U V O D I O P Š T I C I L J S T R A T E G I J A

Počeci organizovane zaštite od požara u Srbiji vezuju se za vreme vladavine kneza Miloša Obrenovića, odnosno za donošenje Uredbe protiv požara 1834. godine. Od tog vremena zaštita od požara razvijala se u skladu sa različitim oblicima državnog uređenja i u kontinuitetu sve do danas.

Zakon o zaštiti od požara iz 1988. godine donet je u vreme kada je dominantan oblik svojine bila društvena svojina. Do donošenja Zakona o zaštiti od požara ("Službeni glasnik RS", broj 111/09 - u daljem tekstu: Zakon) organi jedinica lokalne samouprave i državni organi obavezuju se na sprovođenje mera zaštite od požara i nadzor nad njihovim sprovođenjem. Zaštita od požara u većim privrednim sistemima i kod pravnih lica dobro je funkcionisala sve dok ubrzan proces privatizacije i vlasničke transformacije pravnih lica nije uticao na realizaciju planova zaštite od požara u opštinama i preduzećima, što je dovelo do toga da se poslednjih godina sprovede samo osnovne mere zaštite.

Zakon je usklađen sa ustavnim odredbama i propisima Evropske unije i komplementaran je Zakonu o vanrednim situacijama ("Službeni glasnik RS", br. 111/09 i 92/11). Zakonom se uređuju sistem zaštite od požara, prava i obaveze državnih organa, organa autonomnih pokrajina i organa lokalne samouprave, privrednih društava, drugih pravnih i fizičkih lica, organizacija vatrogasaca, nadzor nad sprovođenjem Zakona, finansiranje i druga pitanja od značaja za funkcionisanje sistema zaštite od požara. Odredbe Zakona primenjuju se i na zaštitu od eksplozija.

Zakonom je utvrđeno da će se Strategijom zaštite od požara stvoriti osnov za efikasniju zaštitu ljudi i materijalnih dobara. Takođe, bolje će se urediti organizacija i osposobljenost vatrogasno-spasilačkih jedinica, stvorice se osnov za efikasniju primenu tehničkih propisa, pojačati odgovornost subjekata zaštite od požara i urediti druga pitanja.

Opšti cilj Strategije zaštite od požara za period 2012-2017. godine (u daljem tekstu: Strategija), je unapređenje zaštite od požara preventivnim delovanjem kroz preduzimanje i primenu mera bezbednosti svih subjekata i informisanost građana.

1. OPIS I OCENA STANJA

Opšta ocena je da je stanje u oblasti zaštite od požara nezadovoljavajuće (detaljna analiza prikazana u Aneksu, koji je odštampan uz ovu strategiju i čini njen sastavni deo). Sistem zaštite od požara je potrebno unaprediti angažovanjem svih subjekata zaštite od požara, kroz razmenu informacija od značaja i usklađivanje aktivnosti radi pravovremene zaštite od požara.

Najvažniji uočeni problemi u oblasti zaštite od požara:

- mnogi objekti su izgrađeni u blizini stambenih zona, bez zaštitnih pojaseva u odnosu na objekte u blizini, sa malim skladišnim prostorima i neadekvatnim pristupom za vatrogasna vozila;
- saobraćajna infrastruktura je nezadovoljavajuća;
- municija, eksploziv, eksplozivne materije, kao i hemikalije i opasni otpad, nepravilno se skladište;
- nedovoljna pripremljenost subjekata zaštite od požara za sprovođenje preventivnih mera;
- pristup većini višespratnih stambenih zgrada i velikim kompleksima šuma je otežan ili nemoguć usled nedovoljne putne mreže;
- električne i dimovodne instalacije nepravilno se održavaju, oštećuje se i otuđuje oprema i sredstva za gašenje;
- nelegalan promet pirotehničkih sredstava;
- nerazminiran deo teritorije Republike Srbije od kasetne municije;
- lociranje, otkopavanje, deaktiviranje i vađenje avionskih bombi - raketa;
- problem raznih vrsta neeksplozivnih ubojitih sredstava;
- sistem meteoroloških osmatranja u šumskim područjima, kao i metodologija za prognozu indeksa opasnosti od pojave šumskih požara potrebno je unaprediti;
- planovi za upravljanje rizikom ne postoje;
- kapacitet javne vodovodne mreže nezadovoljavajući;
- pojačana bezbednost naftovoda, gasovoda, dalekovoda i rezervoara zapaljivih materija zbog mogućnosti jakih oštećenja kao posledice zemljotresa;
- zdravstveni sistem je potrebno proceduralno urediti u ovoj oblasti, popuniti ljudstvom, opremiti medikamentima i sanitetskim materijalom za pružanje hitne medicinske pomoći u slučajevima požara, kao i adekvatnom opremom i vozilima, proporcionalno u svim zdravstvenim ustanovama na teritoriji Republike Srbije;
- bezbednosna kultura građana je nedovoljna;
- nerešeni imovinsko-pravni odnosi vlasnika šuma i neažurnosti katastarskih podataka uzrokuju da se ne zna pravi vlasnik šuma;
- otežana komunikacija sa vlasnicima šuma, imajući u vidu da su, saglasno propisima, dužni sami da štite svoju imovinu;
- nedovoljna popuna vatrogasno-spasilačkih jedinica kvalitetnim, stručnim i psihofizičkim osposobljenim ljudskim resursima za obavljanje poslova zaštite, uključujući i angažovanje osoba sa invaliditetom;
- broj vatrogasaca - spasilaca je ispod evropskih standarda;
- neusklađenost opisa radnih mesta u skladu sa zahtevima posla;
- oprema i vozila, posebno ona koja su neophodna za tehničke intervencije sa opasnim materijama, ne pokrivaju adekvatno teritoriju Republike Srbije.

1.1. Normativni okvir

Zakonom o ministarstvima ("Službeni glasnik RS", broj 16/11) i Zakonom o policiji ("Službeni glasnik RS", br. 101/05, 63/09 - US i 92/11), definisano je da Ministarstvo unutrašnjih poslova obavlja poslove državne uprave koji se, između ostalog, odnose na zaštitu od požara, eksplozija i havarija, nadzor nad proizvodnjom, prometom i prevozom eksplozivnih materija, zapaljivih tečnosti i gasova, kao i prevoz određenih drugih opasnih materija. U skladu sa tim, težište angažovanja u oblasti zaštite i spasavanja usmereno je na obezbeđenje potpunije zaštite ljudi i imovine od požara, eksplozija i drugih stanja opasnosti, permanentnu kontrolu primene mera preventivno-tehničke i protivpožarne zaštite u objektima izloženim većem stepenu ugroženosti od požara, posebno u objektima većih privrednih sistema, objektima od posebnog značaja za Republiku Srbiju, kao i u oblasti proizvodnje i prometa eksploziva i drugih opasnih materija.

Usvajanjem Zakona o vanrednim situacijama, Zakona o izmenama i dopunama Zakona o vanrednim situacijama i Zakona usklađeni su propisi iz oblasti zaštite i spasavanja u vanrednim situacijama sa propisima u zemljama Evropske unije i implementirane smernice i sugestije međunarodnih strukovnih udruženja i organizacija. Urađeni su i nacrti zakona o eksplozivnim materijama i zakona o zapaljivim tečnostima i gasovima, kojima će se na drugačiji način u odnosu na postojeće zakone pravno regulisati poslovi u oblasti proizvodnje, prometa, prevoza i skladištenja eksplozivnih materija.

Sistem zaštite od požara, prava i obaveze državnih organa, organa autonomne pokrajine i organa jedinica lokalne samouprave, privrednih društava, drugih pravnih i fizičkih lica, organizacija vatrogasne službe i druga pitanja od značaja za sistem zaštite od požara, uređuju se Zakonom, Zakonom o policiji, Zakonom o vanrednim situacijama i propisima donetim na osnovu tih zakona.

Kao što je u Zakonu regulisano, subjekti zaštite od požara dužni su da obezbede primenu planova zaštite od požara i drugih akata, kao i da angažovanjem raspoloživih ljudskih i materijalnih resursa učestvuju u gašenju požara i spasavanju ljudi i imovine ugroženih požarom, poštujući sledeća načela: načelo zaštite, načelo prevencije, načelo stalnosti, načelo jačanja svesti, načelo javnosti, načelo saradnje, načelo solidarnosti, načelo odgovornosti.

Kroz viziju i misiju Nacionalne strategije zaštite i spasavanja u vanrednim situacijama i Strategija razvija sistem zaštite od požara. Takođe, Strategija pronalazi svoj razvoj i kroz Strategiju razvoja Ministarstva unutrašnjih poslova 2011-2016. godine (član 7. tačka 1) Zakona o policiji).

1.2. Institucionalni okvir

Subjekti zaštite od požara su državni organi, organi autonomne pokrajine, organi jedinica lokalne samouprave, privredna društva i druga pravna i fizička lica.

Subjekti zaštite od požara planiraju, finansiraju, organizuju, sprovode i kontrolišu zaštitu od požara u cilju sprečavanja izbijanja i širenja požara, otkrivanja i gašenja požara, spasavanja ljudi i imovine, zaštite životne sredine, utvrđivanja i otklanjanja uzroka požara, kao i pružanja pomoći kod otklanjanja posledica prouzrokovanih požarom. Takođe, podstiču, usmeravaju i obezbeđuju jačanje svesti o značaju zaštite od požara kroz sistem obrazovanja i vaspitanja, naučno-istraživačkog i tehnološkog razvoja, usavršavanja u procesu rada, javnog informisanja.

2. OSNOVNI CILJEVI I KRITERIJUMI ZA SPROVOĐENJE ZAŠTITE OD POŽARA U CELINI, PO OBLASTIMA I PROSTORNIM CELINAMA SA PRIORITETNIM MERAMA ZAŠTITE

Osnovni cilj Strategije je stvaranje novih i unapređenje postojećih uslova za sveukupan privredni i socijalni napredak na bazi dugoročnog unapređenja zaštite od požara. Na osnovu toga, polazeći od koncepta održivog razvoja, Strategija takođe ima za cilj i uvođenje zaštite od požara u sve druge strategijske planove Republike Srbije, a samim tim i integraciju zaštite od požara u sve oblasti celovite strategije Republike Srbije, a kasnije u celokupnu politiku, program i sve razvojne planove i projekte.

Oblasti i prostorne celine Strategije u kojima treba ostvariti organizaciono-tehničke ciljeve zaštite od požara su:

- normativna regulativa,
- preventivna zaštita,
- reaktivno delovanje,
- oblast saradnje svih faktora, a posebno saradnja sa međunarodnim činiocima,
- sagledavanje kapaciteta u znanju, veštinama i potrebnoj opremljenosti.

Osvrćući se na osnovnu strategijsku oblast definisanu kao normativno uređenje zaštite od požara, postavlja se i njen cilj koji treba dostići, a to je usvajanje nove zakonske i podzakonske regulative. Kriterijum za to je usaglašenost sa međunarodnim, a pre svega evropskim propisima i standardima. U oblasti preventivne zaštite postojeći sistem preventivne zaštite treba unaprediti sa posebnim osvrtnom na meteorološki monitoring i njegovu povezanost sa zaštitom od požara. Kriterijum za postizanje napretka u ovoj oblasti je analiza uspešnosti svih činilaca od kojih zavisi stanje zaštite od požara. Reaktivno delovanje ogledaće se kroz funkcionalnu integraciju svih službi, poboljšanje opremljenosti subjekata zaštite od požara i razvijanje bezbednosne kulture građana. Kriterijum kroz koji će se prepoznati napredak je broj i kvalitet održanih skupova i seminara na kojim će se usvajati i prezentovati nova i unapređivati postojeća znanja, zatim kriterijum kadrovske popunjenosti i adekvatne opremljenosti svih vatrogasno-spasilačkih jedinica materijalno-tehničkim sredstvima, a naročito za reagovanje kod incidenata sa opasnim materijama. Sistem informisanja o svim pretnjama koje utiču na požaru bezbednost treba takođe učiniti efikasnijim, tako da sve informacije u vezi ovih rizika budu blagovremeno dostupne.

Kriterijumi za sprovođenje zaštite od požara sadržani su takođe u postojećoj tehničkoj regulativi, kao na primer: Pravilnik za zaštitu skladišta od požara i eksplozije ("Službeni list SFRJ", broj 25/87), Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu visokih objekata od požara ("Službeni list SFRJ", broj 7/84), Pravilnik o izgradnji postrojenja za tečni i naftni gas i o uskladištavanju i pretakanju tečnog naftnog gasa ("Službeni list SFRJ", br. 24/71 i 26/71), Pravilnik o izgradnji stanica za snabdevanje gorivom motornih vozila i o uskladištavanju i pretakanju goriva ("Službeni list SFRJ", broj 27/71), i drugo. Od prioriteta značaja u pogledu utvrđivanja postavljenih kriterijuma zaštite od požara u pravilnicima su navedeni naročito najugroženiji objekti po pitanju izbijanja požara i eksplozija, kao što su postrojenja za proizvodnju, preradu i uskladištavanje zapaljivih tečnosti i gasova, objekti u kojima se okuplja i boravi veliki broj ljudi, industrijski objekti od kapitalnog značaja za Republiku Srbiju, namenska industrija i drugo.

3. STRATEGIJSKE OBLASTI

Situacionom analizom (Aneks) utvrđene su prioritetne strategijske oblasti koje su u prethodnom delu pomenute. Takođe, kroz pominjanje strategijskih oblasti dati su i osnovni kriterijumi kroz koje se sagledava postizanje postavljenih ciljeva:

3.1. Normativni okvir

Specifični cilj 1: Doneta nova zakonska rešenja

Prihvatanje i primena međunarodnih, pre svega evropskih, kao i nacionalnih standarda i propisa u oblasti zaštite od požara obezbediće dobro regulisanu preventivnu zaštitu i mogućnost brze i adekvatne intervencije.

U toku su izmene prevaziđenih zakonskih rešenja, kojima će se bliže definisati preventivne aktivnosti, a koje se sprovode u fazi izrade i donošenja urbanističkih planova, izrade projektne dokumentacije za izgradnju novih objekata, pregleda objekata po završetku izgradnje i pregleda u toku eksploatacije.

Pored zakona koji su doneti, a odnose se na oblast zaštite od požara, zakonodavne aktivnosti biće usmerene na donošenje zakona kojima će se, između ostalog, definisati aktivnosti u oblasti proizvodnje i prometa eksploziva i drugih opasnih materija, kao i način skladištenja opasnih materija, zapaljivih tečnosti i gasova. Takođe, aktivnosti će biti usmerene i na donošenje tehničkih propisa kojima će se definisati mere zaštite od požara u javnim i industrijskim objektima.

3.2. Preventivna zaštita

Specifični cilj 2: Unapređen sistem preventivne zaštite

Specifični cilj 3: Unapređen meteorološki monitoring i prognoza meteoroloških uslova za pojavu požara u šumskim područjima

Uspostavljanje sistema zaštite od požara koji se prevashodno zasniva na preventivnom delovanju svih građana i institucija i nadzoru državnih organa u oblasti zaštite od požara je prioritetan cilj.

Ministarstvo unutrašnjih poslova ima zakonsku obavezu da koordinira rad svih subjekata sistema zaštite od požara po pitanjima organizacije, planiranja, pripreme i sprovođenja mera i aktivnosti prevencija i smanjenja rizika od požara.

Posledice tehničkih i tehnoloških nesreća u proizvodnji, skladištenju, prometu i u transportu opasnih materija u drumskom, železničkom, vodnom i vazdušnom saobraćaju stalni su bezbednosni rizici za stanovništvo i materijalna dobra.

Zakonom i propisima donetim na osnovu Zakona, stvoren je dobar okvir za primenu mera zaštite kako prilikom planiranja, odnosno projektovanja i izvođenja objekata, tako i kroz periodični nadzor. Na jasan način definisani su sadržaji projekata zaštite od požara i ovlašćenja i licence za njihovu izradu, kao i ovlašćenja za projektovanje i izvođenje posebnih sistema zaštite od požara: sistema za dojavu požara, sistema za gašenje požara, sistema za detekciju eksplozivnih gasova i para, sistema za odvođenje dima i toplote nastalih u požarima, kao i analize zona opasnosti kada su u pitanju prostori ugroženi zapaljivim gasovima, parama zapaljivih tečnosti i eksplozivnim prašinama.

Zakon obavezuje organe jedinice lokalne samouprave i državne organe, kao i pravna lica prve i druge kategorije ugroženosti od požara, da obezbede sprovođenje mera zaštite od požara i nadzor nad njihovim sprovođenjem, donošenjem planova zaštite od požara

Obaveza privrednog ili drugog pravnog lica, kao i definisanje i izrada odgovarajuće planske dokumentacije za zaštitu od požara na svim nivoima, obezbeđuje uspešno upravljanje i rukovođenje aktivnostima zaštite od požara. Saglasno odredbama Zakona o šumama ("Službeni glasnik RS", broj 30/10), javna preduzeća dužna su da vrše preventivnu zaštitu šuma, odnosno čuvanje i osmatranje šuma, održavanje objekata i opreme za protivpožarnu zaštitu i dr.

Preventivno delovanje u pogledu zaštite od požara sprovodi se i pri urbanističkom planiranju, izgradnji i rekonstrukciji objekata, kontroli projekata i tehničkom pregledu objekata, odnosno izdavanju upotrebne dozvole, kao i prilikom lokacijskog određivanja za objekte u kojima se skladište, proizvode i distribuiraju eksplozivne materije, zapaljive tečnosti i gasovi. U tom smislu, osnov za primenu propisanih preventivnih mera čini Zakon o planiranju i izgradnji ("Službeni glasnik RS", br. 72/09, 81/09, 64/10 i 24/11) i Zakon.

Zaštita od tehničko-tehnoloških nesreća uređena je Zakonom o vanrednim situacijama i to za transport opasnih materija u drumskom, železničkom, vodnom i vazdušnom saobraćaju. Zakonom su definisane opšte obaveze privrednog društva koje obavlja aktivnosti u kojima su prisutne opasne materije u propisanim količinama, kao i nadležnosti državnih organa, organa autonomne pokrajine i lokalne samouprave.

Pored zakona i propisa koji su doneti, a odnose se na oblast zaštite od požara, preventivne aktivnosti biće usmerene na, između ostalog, propise kojima će se na još bezbedniji način urediti građenje objekata, skladištenje hemijskog otpada, promet i upotreba pirotehničkih sredstava, kao i definisana požarno klimatska područja u Republici Srbiji.

3.3. Reaktivno delovanje

Specifični cilj 4: Obezbeđena funkcionalna integracija svih službi

Specifični cilj 5: Poboljšana saradnja, koordinacija i raspoloživost informacijama

Specifični cilj 6: Unapređena brzina i efikasnost reagovanja

Ministarstvo unutrašnjih poslova organizuje i koordinira rad vatrogasno-spasilačkih jedinica na celoj teritoriji Republike Srbije i sprovodi rešenja kojima se postiže bolja efikasnost u radu, prati nova tehnička dostignuća iz domena svoje nadležnosti, analizira rezultate rada, predlaže nivo tehničke opremljenosti jedinica i obezbeđuje adekvatne uslove za rad i smeštaj jedinica.

Zakonom o vanrednim situacijama propisano je osnivanje Službe 112 koja kao subjekat sistema osmatranja, ranog upozoravanja, obaveštavanja i uzbunjivanja, obavlja sledeće zadatke: primanje poziva u pomoć, rano upozoravanje, obaveštavanje i uzbunjivanje stanovništva, nadležnih organa, privrednih društava i drugih pravnih lica u zoni ugroženosti, kao i snaga zaštite i spasavanja, obezbeđenje jedinstvenog komunikaciono-informacionog sistema, obezbeđenje funkcionalne integracije službi od interesa za zaštitu i spasavanje i upravljanje u vanrednim situacijama, ali obezbeđuje i međunarodnu razmenu podataka u ovoj oblasti.

Osim požara koji se događaju u urbanim sredinama i industrijskim zonama kao poseban problem izdvajaju se požari na otvorenom prostoru, naročito šumski požari, jer se oni dešavaju daleko od komunikacija i u teško pristupačnim predelima, gde često nema odgovarajućih vodotokova i izvorišta potrebnih za gašenje požara i otkrivaju se uglavnom kada dostignu veće razmere.

Značajan rizik predstavljaju i tehničko-tehnološki hemijski akcidenti i nesreće u kojima efekti dejstava opasnih materija mogu zahvatiti ne samo teritoriju Republike Srbije već i susedne zemlje.

Obezbeđivanje uslova za efikasno upravljanje kriznom situacijom izazvanom požarom predstavlja prioritet, tako da će aktivnosti biti usmerene na, između ostalog, unapređenje efikasnosti u evakuaciji ljudi i imovine, raspolaganju informacijama od značaja za rano otkrivanje požara, brzinu dolaska vatrogasno-spasilačkih jedinica na mesto događaja, smanjenje dužine trajanja intervencija, kao i obnavljanje ekosistema u oblasti zahvaćenoj požarom u okviru sanacije terena.

3.4. Saradnja

Specifični cilj 7: Unapređena međunarodna i regionalna saradnja

Ministarstvo unutrašnjih poslova učestvuje u inicijativama regionalnih i međunarodnih organizacija na polju vanrednih situacija i upravljanja krizama.

I pored do sada ostvarene saradnje potrebno je uspostaviti intenzivniju saradnju sa međunarodnim subjektima radi stalne razmene iskustava i ukazivanje na najbolja praktična iskustva, razne vidove edukacija, kurseva i treninga, razvijanje regionalnih programa i sl.

3.5. Kapaciteti

Specifični cilj 8: Poboljšano znanje i tehnička opremljenost subjekata zaštite od požara

Specifični cilj 9: Razvijena bezbednosna kultura građana

Usled geografskog položaja koji Republika Srbija zauzima u ovom delu Evrope odvija se najfrekventniji saobraćaj. Očekuje se i povećanje rečnog saobraćaja i prevoz raznih materijala kao najjeftinijeg načina transporta među kojima su i opasni tereti. Povećanje stepena bezbednosti na tim koridorima postaje prioritet, te je neophodno dodatno tehničko opremanje ključnih vatrogasno-spasilačkih jedinica tehničkom opremom i opremom za reagovanje u slučaju akcidenata sa opasnim materijama na svim terenima, kao i dopunska

specijalistička obuka pripadnika tih jedinica. Sa aspekta efikasnosti funkcionisanja svih vidova saobraćaja - transporta, zaštite okruženja i bezbednosti, stanje voznog parka ima izuzetan značaj. Neophodno je obezbediti vozila koja u pogledu tehničkih uslova ispunjavaju zahteve evropskog zakonodavstva.

Složenost i ozbiljnost različitih intervencija vatrogasno-spasilačkih jedinica ukazuju na to da je njihova spremnost i opremljenost za brzo i adekvatno reagovanje primama pretpostavka uspešnosti u zaštiti i spasavanju ljudi i materijalnih dobara, a pogotovu u slučajevima gašenja požara većih razmera i saniranja njihovih posledica. Zato je potrebno intenzivirati rad na kadrovskoj potpunosti i tehničkoj opremljenosti ovih jedinica, kao i stručnom usavršavanju i osposobljavanju radnika.

Broj vatrogasaca - spasilaca u Republici Srbiji je ispod evropskih standarda, kojima se predviđa da na hiljadu stanovnika dolazi jedan vatrogasac. Broj izvršilaca trebalo bi da bude srazmeran broju intervencija i teritoriji koju štite, kao i broju stanovništva. Delovanje vatrogasno-spasilačkih jedinica usmereno je u 77% slučajeva na aktivnosti gašenja požara i saniranja posledica nastalih nakon eksplozija, a u 20,5% slučajeva na spasavanje građana i njihovih dobara i ostalim intervencijama.

Efikasniji sistem informisanja o svim prisutnim opasnostima i rizicima stvara bolje uslove za efikasniju zaštitu života i zdravlja ljudi, životinja, materijalnih dobara i za očuvanje životne sredine, tako da će aktivnosti u ovom segmentu biti usmerene na, između ostalog, povećanje broja vatrogasaca - spasilaca u skladu sa standardima Evropske unije, jačanje kapaciteta usavršavanjem i nabavkom opreme radi unapređenja oblasti zaštite i spasavanja, kao i na edukaciju građana, bolju informisanost, osposobljenost i odgovornost za sprovođenje mera zaštite od požara.

4. USLOVI ZA PRIMENU NAJPOVOLJNIJIH PRIVREDNIH, TEHNIČKIH, TEHNOLOŠKIH, EKONOMSKIH I DRUGIH MERA ZA ZAŠTITU OD POŽARA

Uslovi za primenu najpovoljnijih mera za zaštitu od požara definišu se kroz prihvatanje i implementaciju evropskih standarda, propisa i prakse razvijenih zemalja u domaće zakonodavstvo. Aktivnosti na ispunjenju ovih uslova Ministarstvo unutrašnjih poslova će sprovesti samostalno, odnosno u saradnji sa drugim ministarstvima zainteresovanim za uređenje ove materije. Prioritet u ovom procesu biće donošenje novih i usklađivanje postojećih zakona u oblasti zaštite od požara i eksplozija, kao i podzakonskih akata potrebnih za njihovo sprovođenje. U saradnji sa ovlašćenim državnim institucijama koje se bave standardizacijom, usvajanjem novih standarda stvaraće se uslovi za primenu najpovoljnijih privrednih, tehničkih, tehnoloških, ekonomskih i drugih mera za zaštitu od požara shodno primeni standarda u razvijenim zemljama. Pored ovog uslova, insistiraće se i na unapređenju upravljanja i rukovođenja u organizacionim jedinicama Ministarstva unutrašnjih poslova sa ciljem transformacije u modernu, efikasnu i efektivnu službu, u skladu sa evropskim standardima i modelima. Radiće se na jačanju svesti o značaju protivpožarne zaštite subjekata zaštite od požara, odnosno prihvatanju zaštite od požara ne kao obaveze, već kao načina za poboljšanje nivoa opšte bezbednosti, pre svega kroz sistem obrazovanja i vaspitanja, naučno-istraživačkog i tehnološkog razvoja, usavršavanja u procesu rada i javnog informisanja. Stvaraće se i unapređivati mehanizmi za obaveštavanje javnosti o stanju zaštite od požara. Razrađivaće se načini razmene informacija i usklađivati aktivnosti od značaja za protivpožarnu zaštitu.

5. DUGOROČNE I KRATKOROČNE MERE ZA SPREČAVANJE IZBIJANJA, UBLAŽAVANJA POSLEDICA POŽARA I KONTROLU SPROVOĐENJA MERA ZAŠTITE OD POŽARA

Dugoročne mere za sprečavanje izbijanja i ublažavanja posledica požara ostvariće se definisanjem mera kroz propise i implementaciju ovih mera u dokumente prostornog i urbanističkog planiranja u saradnji sa organima nadležnim za njihovo donošenje. Insistiraće se na obučavanju i opremanju službi zaštite od požara prema uslovima predviđenim važećim propisima. Sarađivaće se sa nadležnim državnim organima na uspostavljanju sistema za izdavanje isprava o usaglašenosti sa tehničkim zahtevima sadržanim u propisima.

Dugoročne i kratkoročne mere za sprečavanje izbijanja i ublažavanja posledica požara su predmet obaveza koje moraju biti sprovedene prilikom planiranja, izgradnje i održavanja objekata uz uvažavanje svih parametara vezanih za ekonomske prilike i drugo, i to:

- definisanjem mera zaštite od požara u planskim dokumentima,
- definisanjem mera zaštite od požara u postupku postavljanja objekata,
- definisanjem mera zaštite od požara u dokumentaciji za izgradnju objekata,
- nalažanjem izvršenja mera za sprovođenje zaštite od požara i eksplozija i određivanjem rokova.

Kontrola sprovođenja dugoročnih i kratkoročnih mera sa aspekta ugroženosti od požara i eksplozija vršiće se putem davanja uslova za izradu planskih dokumenata, sagledavanjem mera zaštite od požara prikom izgradnje objekata i inspekcijom nadzorom, kako prilikom gradnje tako i prilikom eksploatacije objekata. Dugoročne mere će se sprovesti primenom Zakona kroz davanje uslova, saglasnosti i nalažanje mera po ispitnom postupku, a kratkoročne mere će se sprovesti primenom Zakona kroz davanje uslova, saglasnosti, nalažanje mera po skraćenom postupku prema Zakonu o opštem upravnom postupku. Kratkoročne i dugoročne mere za ublažavanje posledica nastalih požara predviđaju se kroz donošenje sanacionih planova nakon požara.

Jedna od dugoročnih mera biće i sagledavanje usklađenosti uslova pravnih i fizičkih lica koja se bave sistemima zaštite od požara sa novim rešenjima u propisima. Konstantno usavršavanje radnika na poslovima preventivne zaštite od požara putem realizacije osnovnih i specijalističkih kurseva i seminara je takođe dugoročna mera, kao i opremanje i unapređenje rada svih vatrogasno-spasilačkih jedinica u cilju efikasnog odgovora na posledice požara i eksplozija. Izgradnja objekata za adekvatan smeštaj stručnih službi u okviru državnih organa je dugoročnog karaktera, kao i edukacija pripadnika vatrogasno-spasilačkih jedinica u skladu sa tendencijama razvijenih zemalja u sprovođenju mera zaštite od požara, spasavanja ljudi i imovine, sprečavanja i suzbijanja drugih tehničko-tehnoloških nesreća i elementarnih nepogoda. Za potrebe realizacije izgradnje objekata za adekvatan smeštaj stručnih službi u okviru državnih organa (vatrogasno-spasilačke jedinice i slično), u saradnji sa nadležnim službama za izradu planskih dokumenata, potrebno je definisati mesta za postavljanje objekata kroz mrežu objekata koja će ispunjavati sve potrebne uslove za brzu intervenciju i blagovremeno reagovanje. U dugoročnom periodu predviđa se izmeštanje sadržaja pogona koji su van funkcije i u kojima se nalaze zapaljive i opasne materije (kao što je na primer izmeštanje sumpor disulfida iz fabrike "Viskoza" u Loznici).

Dugoročne i kratkoročne mere za sprečavanje izbijanja požara i ublažavanja posledica požara kao i kontrola sprovođenja mera zaštite od požara, sadrže se i u obimu izvršenih poslova nadležnog državnog organa. Izvršenje ovih poslova mora biti sprovedeno uz uvažavanje svih parametara tehničkih normativa vezanih za izgradnju, dogradnju, upotrebu, održavanje, ekonomske prilike i drugo.

Realizacija dugoročnih i kratkoročnih mera zaštite od požara ostvariće se kroz sagledavanje zastupljenih mera zaštite od požara, kako prilikom planiranja i postavljanja, tako i prilikom izgradnje i korišćenja objekata. Analiziraće se rezultati rada svih učesnika u sistemu zaštite od požara i na osnovu izvršene analize vršiti korekcija i unapređenje. Pratiće se postignut nivo požarne bezbednosti kako u važećim propisima, tako i u praksi i preduzimati aktivnosti za njegovo unapređenje.

6. NAČIN OBEZBEĐIVANJA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA ZAŠTITU OD POŽARA

Finansijska sredstva za realizaciju ciljeva Strategije obezbeđuju se iz budžeta Republike Srbije, jedinica teritorijalne autonomije i jedinica lokalne samouprave, Fonda za vanredne situacije i drugih prihoda u skladu sa zakonom i drugim propisima.

Akcionim planom biće određeni rokovi i procenjeni troškovi za realizaciju ciljeva, odnosno zadataka i aktivnosti.

S obzirom na to da je Zakonom predviđena prinudna naplata predviđenih prihoda, kao i naplata novčane kazne za postupanje suprotno odredbama Zakona, realno je očekivati mnogo bolju naplatu namenskih prihoda Budžetskog fonda za vanredne situacije, a samim tim i ostvarivanje većih sredstava koja će se ulagati u oblast vanrednih situacija i zaštitu od požara.

7. IMPLEMENTACIJA

Radi unapređenja stanja u oblasti zaštite od požara neophodno je kontinuirano praćenje i ocenjivanje realizacije definisanih ciljeva. Na ovaj način mogući problemi nastali u sprovođenju Strategije detaljnije će se analizirati i biti predložene adekvatne izmene.

Ministarstvo unutrašnjih poslova - Sektor za vanredne situacije, pripremiće Akcioni plan kojim će se detaljno razraditi ciljevi Strategije. Akcionim planom utvrdiće se aktivnosti, zadaci, nosioci aktivnosti, finansijska sredstva i rokovi. Radi praćenja sprovođenja Strategije Vlada će osnovati odgovarajuće radno telo.

8. AKCIONI PLAN

Akциони plan za sprovođenje ove strategije Vlada će utvrditi u roku od šest meseci od dana objavljivanja Strategije.

9. ZAVRŠNI DEO

Ovu strategiju objaviti u "Službenom glasniku Republike Srbije".

05 broj 217-1626 /2012-001

U Beogradu, 9. marta 2012. godine

Vlada

Predsednik,
dr **Mirko Cvetković**, s.r.

Aneks

OPIS I OCENA STANJA U ZAŠTITI OD POŽARA

U skladu sa Odlukom Vlade od 5. marta 2009. godine o potrebi stvaranja integrisanog sistema za upravljanje u vanrednim situacijama u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova i Zaključkom Vlade od 25. juna 2009. godine o sistematizaciji radnih mesta u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, Sektor za zaštitu i spasavanje Ministarstva unutrašnjih poslova reorganizovan je u Sektor za vanredne situacije. Pored Uprave za preventivnu zaštitu i Uprave za vatrogasno-spasilačke jedinice formirane su i dve nove organizacione jedinice - Uprava za upravljanje rizicima i Uprava za civilnu zaštitu, kao i Nacionalni trening centar u kojem će se edukovati i obučavati pripadnici profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasno-spasilačkih jedinica, kao i pripadnici specijalizovanih jedinica civilne zaštite. U Upravi za civilnu zaštitu, u cilju zaštite i spasavanja ljudi, materijalnih i kulturnih dobara i životne sredine od opasnosti izazvanih elementarnim nepogodama i drugim nesrećama, kao poseban zadatak civilne zaštite sprovodi se zaštita i spasavanje od požara i eksplozija. S tim u vezi, u julu 2010. godine iz Uprave za vanredne situacije Ministarstva odbrane, preuzeto je 477 radnika, koji su raspoređeni u navedene dve novoformirane uprave.

Preventivno delovanje u pogledu zaštite od požara sprovodi se i pri urbanističkom planiranju, izgradnji i rekonstrukciji objekata, kontroli projekata i tehničkom pregledu objekata, odnosno izdavanju upotrebne dozvole, kao i prilikom lokacijskog određivanja za objekte u kojima se skladište, proizvode i distribuiraju eksplozivne materije, zapaljive tečnosti i gasovi. U tom smislu, osnov za primenu propisanih preventivnih mera čini Zakon o planiranju i izgradnji ("Službeni glasnik RS", br. 72/09, 81/09, 64/10 i 24/11) i Zakon.

Sa aspekta zaštite od požara i eksplozija veliku poteškoću kod izgradnje objekata i dalje kroz vršenje periodičnog nadzora predstavljalo je to što nisu na najjasniji način bili propisani uslovi po kojima se objekti grade, obaveza ugradnje pojedinih instalacija, odnosno sigurnosnih sistema u složenijim objektima, kao i to da elaborat zaštite od požara nije bio ravnopravan sa ostalom projektnom dokumentacijom. Zakonom i propisima donetim na osnovu Zakona, stvoren je okvir za koncizniju primenu mera zaštite kako prilikom planiranja, odnosno projektovanja i izvođenja objekata, tako i kroz periodični nadzor. Na jasan način definisani su sadržaji projekata zaštite od požara i ovlašćenja i licence za njihovu izradu, kao i ovlašćenja za projektovanje i izvođenje posebnih sistema zaštite od požara (sistema za dojavu požara, sistema za gašenje požara, sistema za detekciju eksplozivnih gasova i para, sistema za odvođenje dima i toplote nastalih u požarima, kao i analize zona opasnosti kada su u pitanju prostori ugroženi zapaljivim gasovima, parama zapaljivih tečnosti i eksplozivnim prašinama).

Zakon obavezuje organe jedinice lokalne samouprave i državne organe, kao i pravna lica prve i druge kategorije ugroženosti od požara, da obezbede sprovođenje mera zaštite od požara i nadzor nad njihovim sprovođenjem, donošenjem planova zaštite od požara na koje Ministarstvo unutrašnjih poslova daje saglasnost. Objekti, zemljišta i delatnosti se prema ugroženosti od požara razvrstavaju u tri kategorije - sa visokim, povećanim i izvesnim rizikom od izbijanja požara.

Za objekte prve i druge kategorije ugroženosti od požara, ministar unutrašnjih poslova propisuje osnivanje i potrebnu tehničku opremljenost industrijske vatrogasne jedinice i broj lica stručno osposobljenih za sprovođenje zaštite od požara, dok poslove zaštite od požara u objektima posebne namene koje koristi Ministarstvo odbrane i Vojska Srbije, obavljaju nadležni vojni organi, pod uslovom koje propisuje ministar odbrane.

U Ministarstvu odbrane u toku je izrada normativa sredstava i instalacije za gašenje požara, kao i vatrogasne opreme. Planira se uspostavljanje jedinstvenog sistema integrisane zaštite ljudskih i materijalnih resursa odbrane koji bi obuhvatio sve delatnosti. Ovaj sistem bi obuhvatio pravnu regulativu, tehničke propise i normative sredstava i opreme, specifične za delatnost Ministarstva odbrane i Vojske Srbije, potpuno novu i na zahtevima zakonskih odredbi izrađenu organizacionu strukturu stručnih lica, službi i vatrogasnih sastava u Vojsci Srbije, neposredno osposobljavanje stručnih lica i neposrednih rukovodilaca u Ministarstvu odbrane i komandnog kadra u Vojsci Srbije, potrebna finansijska sredstva, saradnju sa svim subjektima zaštite u zemlji i saradnju na međunarodnom planu.

S obzirom na misiju Vojske Srbije koja se odnosi na zaštitu građana, materijalnih dobara i životne sredine u slučaju prirodnih i drugih nesreća većih razmera u kojima su na određenoj teritoriji ugroženi životi ljudi i njihova materijalna dobra, jedinice Vojske Srbije na zahtev organa nadležnih za zaštitu i spasavanje ljudi i materijalnih dobara, mogu se angažovati na pružanju pomoći stanovništvu, u skladu sa posebnim zakonom. Kapaciteti koje je moguće angažovati u navedenim slučajevima su jedinice Vojske Srbije za atomsko biološku i hemijsku odbranu (ABHO) i sastavi Vojnomedicinske akademije (VMA) nadležni za ekotoksikološka istraživanja.

Kao i svi drugi društveni subjekti u Vojska Srbije je suočena sa protokom vremena i usavršavanja sistema zaštite od požara u skladu sa standardima u svetu. Nedostatak novca u budžetu za opremanje tokom dugog niza godina uticao je na starost voznog parka vatrogasnih vozila i kvalitet vatrogasne opreme, kao i osposobljavanje stručnih lica za obavljanje poslova organizovanja i planiranja zaštite od požara.

1. Način izazivanja i uzrok nastajanja požara i eksplozija

Broj požara i eksplozija na građevinskim objektima u privatnoj svojini je najčešći u seoskim domaćinstvima gde Ministarstvo unutrašnjih poslova nema nadležnost u nalaganju primene mera zaštite od požara. Najveći broj požara i eksplozija izazvan je usled nehata i nepažnje građana što ukazuje na nedovoljnu bezbednosnu kulturu građana, posebno kada je u pitanju preduzimanje preventivnih mera zaštite od požara. Pored nepravilnog korišćenja otvorenog plamena, najčešći uzrok požara i eksplozija je neispravna električna instalacija, kratak spoj ili preopterećenost električnih provodnika.

U periodu 2005-2009. godine sa namerom je izazvano ukupno 2.656 požara i eksplozija. Poslednjih godina došlo je do povećanja broja namerno izazvanih požara i eksplozija, koji zadiru i u sferu kriminogene delatnosti, kao metod zastrašivanja suprotstavljenih kriminogenih grupa i pojedinaca. Sa bezbednosnog aspekta, važno je sagledati i to da požare sve češće izazivaju psihički obolela lica, kao i lica koja su sklona izvršenju samoubistva. U svim situacijama kada su u pitanju paljevine (namerno izazvani požari), od strane inspekcijskih organa Ministarstva unutrašnjih poslova uz uvezivanje nadležnih linija rada i sudskih organa preduzimaju se mere definisane Krivičnim zakonom.

2. Požari i eksplozije na otvorenom prostoru

I pored preduzimanja niza preventivnih mera zaštite od požara i eksplozija samo u 2009. godini registrovano je 21.567 požara i 44 eksplozije, na građevinskim objektima - 10.724, na otvorenom prostoru - 14.878 i u saobraćajnim sredstvima - 2.764 požara (podaci dostupni iz evidencije vatrogasno-spasilačkih jedinica obrazac DOG 1)¹. Uzrok velikom broju požara na otvorenom prostoru leži u ljudskom faktoru

usled nemarnosti građana prilikom spaljivanja ostataka obranih žitarica ili drugog otpada.

¹ Od januara 2010. godine, primenjuje se nov način statističkog evidentiranja događaja i aktivnosti u oblasti zaštite i spasavanja u vanrednim situacijama, na osnovu aplikacije "DOG", u koji se unose sve aktivnosti Sektora vezane za požare i eksplozije, nezavisno od toga da li je izvršen uviđaj, tako da se u ovoj analizi mogu porediti statistički pokazatelji samo za period od 2005. do 2009. godine, kada su se događaji iz ove oblasti evidentirali isključivo na osnovu izvršenog uviđaja.

2.1. a) Šumski požari

Preko 33.000 hektara pod šumom i niskim rastinjem bilo je zahvaćeno velikim brojem požara tokom jula i avgusta 2007. godine. U gašenju požara ostvarena je efikasna zajednička aktivnost vatrogasno-spasilačkih jedinica iz većine gradova u Republici Srbiji. Na otvorenom prostoru učestvovali su pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova, pripadnici Vojske Srbije, radnici JP "Srbijašume" i meštani požarima zahvaćenih područja, kao i specijalni ruski avion za gašenje šumskih požara ustupljen od strane Ministarstva za vanredne situacije Ruske Federacije.

Imajući u vidu iskustva sa velikim brojem požara na otvorenom prostoru Ministarstvo unutrašnjih poslova preuzelo je brojne aktivnosti na preventivnoj pripremi u zaštiti od požara u letnjoj sezoni. Realizovana je obuka pripadnika Žandarmerije iz oblasti zaštite od požara i pripadnika Helikopterske jedinice Vojske Srbije za gašenje šumskih požara, korišćenjem mobilnih bazena za vodu na aerodromu u Nišu, a ostvareni su i neposredni kontakti sa predstavnicima Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede i direktorima nacionalnih parkova: "Fruška gora", "Tara", "Đerdap" i "Kopaonik".

Od ukupne površine teritorije Republike Srbije 29,1% nalazi se pod šumom, što našu zemlju čini srednje šumovitom. Iako je na području zapadne Srbije izraženo prisustvo četinarina, najveći broj požara se dešavao na području istočne Srbije, gde su zastupljenije lišćarske vrste. Šumama u državnom vlasništvu gazduju javna preduzeća: "Srbijašume", "Vojvodinašume", nacionalni parkovi: "Fruška Gora", "Tara", "Đerdap", "Kopaonik" i "Šar planina", Šumarski fakultet, JKP Borjak, itd. U privatnim šumama stručno-terenske poslove vrše javna preduzeća koja gazduju državnim šumama na tom području.

Korisnici šuma - javna preduzeća donose planove zaštite šuma od požara, za šume svih svojinskih oblika u obuhvaćenom području, koji sadrže operativne karte dejstvovanja u slučaju požara, kao i pasivna i aktivna dežurstva na otkrivanju i blagovremenom javljanju o nastanku šumskih požara, na koje saglasnost daje Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede. Posebna ugroženost šuma od požara definisana je u planskim dokumentima za gazdovanje šumama, te je tim šumama definisan i odgovarajući način gazdovanja. Takođe, korisnici šuma imaju organizovanu čuversku službu, odnosno ekipe obučene i trenirane za gašenje šumskih požara, kao i redovno osmatranje, javljanje i uzbunjivanje, koje je u periodima kritičnim za izbijanje šumskih požara ojačano 24-časovnim dežurstvima. Obaveza korisnika šuma je brzo uočavanje požara, brz dolazak na lokaciju i započinjanje gašenja u inicijalnoj fazi. Korisnik šuma dužan je da o nastanku požara odmah obavesti najbližu vatrogasno-spasilačku jedinicu i Ministarstvo poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine.

Sagledavajući trenutno stanje, može se konstatovati da je:

- nedovoljna povezanost svih subjekata koji sprovedu pravnu regulativu koja se odnosi na zaštitu šuma od požara; slaba i neadekvatna materijalno-tehnička opremljenost svih subjekata u sprovođenju mera zaštite šuma od požara; nedovoljna informisanost stanovništva o problemu i značaju šumskih požara; nemoguć pristup u slučaju intervencije velikim kompleksima šuma, usled neadekvatne putne mreže; nedostatak radne snage za sprovođenje preventivnih i posebno represivnih mera zaštite šuma od požara (smanjen broj zaposlenih usled restrukturiranja javnih preduzeća i drugih institucija, redukovano stanovništvo na znatnom prostranstvu brdskih i planinskih kompleksa šuma usled depopulacije i migracije); nedovoljna komunikacija, odnosno povezanost svih subjekata u sprovođenju preventivnih i represivnih mera zaštite šuma od požara na terenu.

U privatnom vlasništvu u Republici Srbiji nalazi se oko 50% šuma. Problemi u sprovođenju mera zaštite ovih šuma javljaju se i usled: usitnjenosti poseda i velikog broja vlasnika; nerešenih imovinsko-pravnih odnosa vlasnika šuma i neažurnosti katastarskih podataka, pa se često ne zna pravi vlasnik šuma; nemogućnosti komunikacije sa vlasnicima šuma, s obzirom da su saglasno propisima sami dužni da štite svoju imovinu; velikog broja staračkih domaćinstava koja nisu u mogućnosti da sprovedu mere zaštite, itd.

2.2. b) Zaštita strnih useva od požara

Za vreme izvođenja žetvenih radova na setvenim površinama samo u 2009. godini požarima na otvorenom bilo je zahvaćeno 1.146.764.149,74 ari (1.146 km²) i intervenisano je na 2.133 požara na površinama pod žitaricama, uglavnom na području Autonomne pokrajine Vojvodine. Imajući u vidu opasnost od nastajanja požara na poljoprivrednim usevima i mehanizaciji u toku izvođenja žetvenih radova, Ministarstvo unutrašnjih poslova svake godine, počev od 2002. godine, nalaže sprovođenje preventivnih mera u okviru akcije pod nazivom "Žetva", sa ciljem da se pre otpočinjanja i u toku žetvenih radova izbegnu nepravilnosti iz ranijih godina, odnosno obezbedi obavljanje ovih poslova bez rizika od nastanka požara. Zakonom i Zakonom o poljoprivrednom zemljištu ("Službeni glasnik RS", br. 62/06, 65/08 i 41/09) su na jasan način definisane preventivne mere.

Pre izvođenja žetvenih radova ostvaruje se saradnja sa poljoprivrednim gazdinstvima koja učestvuju u žetvi, kao i saradnja sa poljoprivrednim preduzećima koja vrše otkup i skladištenje žitarica. Njima se nalaže obaveza sačinjavanja plana zaštite strnih useva od požara, pregled mehanizacije kojom će se izvoditi žetveni radovi, obuka svih radnika koji će učestvovati u žetvi i organizovanje službi za osmatranje i obaveštavanje tokom trajanja žetve. Takođe, nalaže se da poljoprivredne organizacije formiraju štabove za žetvu, sa kojima vatrogasno-spasilačke jedinice sprovede koordinisanu aktivnost. U naseljima u kojima ne postoje poljoprivredna gazdinstava, u cilju prevencije od požara u toku izvođenja žetvenih radova, aktivnost se odvija zajedno sa organima jedinica lokalne samouprave, Vatrogasnim savezom i poljoprivrednim preduzećima. Građani se preko sredstava javnog informisanja redovno upozoravaju na opasnost od nekontrolisanog spaljivanja slame posle žetve i loženja vatre na otvorenom prostoru u blizini šumskih kompleksa i sa merama koje je neophodno preduzeti kako bi se ovi radovi bezbedno izvodili.

U smislu preventivnog delovanja, posebno treba istaći naganje mera kroz inspeksijske nadzore na mestima na kojima se suše i skladište žitarice (sušare i silosi). I pored sprovedenih preventivnih mera broj požara na površinama pod žitaricama je naročito povećan u 2007. i 2008. godini, što je posledica nemarnosti građana pri spaljivanju ostataka od požnjevenih žitarica na svojim njivama, sa kojih se vatra nekontrolisano širila i na parcele pod žitaricama. U ovim požarima najviše stradaju starija lica, koja ne uspevaju da se zaštite od vatre koja se nekontrolisano širi.

3. Zaštita od požara u civilnom vazduhoplovstvu

Posebna briga o bezbednosti u vazdušnom saobraćaju ostvaruje se putem regulative koju u ovoj oblasti donosi Direktorat civilnog vazduhoplovstva Republike Srbije. Donošenjem Pravilnika o vatrogasno-spasilačkoj službi i obezbeđenju na aerodromima ("Službeni glasnik RS", broj 93/09) u potpunosti su implementirani međunarodni propisi i preporučene prakse iz oblasti zaštite od požara na aerodromima. Civilno vazduhoplovstvo Republike Srbije ispunjava sve međunarodne propise u oblasti zaštite od požara, a inspeksijski nadzor zaštite od požara na aerodromima, heliodromima i letilištima vrši Direktorat civilnog vazduhoplovstva, koji je u periodu 2005-2009. godina izvršio 193 inspekcije na međunarodnim aerodromima u Republici Srbiji.

Vatrogasno-spasilačke službe na aerodromima u Republici Srbiji ispunjavaju najstrožije zahteve koje propisuje međunarodna regulativa i preporučena praksa, namenjena civilnom vazduhoplovstvu. Vatrogasno-spasilačke službe na međunarodnim aerodromima u Republici Srbiji sačinjavaju jedinice koje se finansiraju iz sredstava preduzeća u kojima rade. Kompletno opremanje opremom, sredstvima za gašenje

požara, opremanje osoblja ličnom zaštitnom opremom i drugo, vrši se iz sredstava tih preduzeća.

Edukacija osoblja vatrogasno-spasilačke službe za rad na aerodromima u Republici Srbiji obavlja se u specijalizovanim školskim centrima lociranim na aerodromima u Beogradu i Nišu. Ovi centri su verifikovani za rad od strane Direktorata civilnog vazduhoplovstva Republike Srbije i u pogledu tehničke opremljenosti i nastavnog osoblja ispunjavaju sve propisane uslove.

Vatrogasno-spasilačke službe na međunarodnim aerodromima u Republici Srbiji su delimično osposobljene za intervencije i potencijalne rizike pri transportu opasnog tereta vazdušnim saobraćajem, tako da je neophodno u narednom periodu posebnu pažnju posvetiti osposobljavanju osoblja i tehničkoj opremljenosti. Jedan od prioriteta je izgradnja kvalitetnog poligona za praktičnu obuku vatrogasno-spasilačkih službi za rad na aerodromima u Republici Srbiji, prema evropskim kriterijumima.

Požari u zatvorenom prostoru

a) Zaštita od požara u višespratnim stambenim i poslovno-stambenim objektima

Stanje mera zaštite od požara na objektima u nadzoru nije u potpunosti zadovoljavajuće. Proces pribavljanja upotrebne dozvole objekata omogućava sagledavanje i primenu mera zaštite od požara i eksplozija pri izgradnji objekata i to kroz obavezu pribavljanja saglasnosti na tehničku dokumentaciju i kontrolu sprovođenosti predviđenih mera zaštite od požara pre nego što se izda upotrebna dozvola za objekat. Ovo predstavlja temelj za primenu mera zaštite od požara pri izgradnji objekata. Međutim, evidentan je i jedan veliki broj objekata koji je izgrađen u periodu pre donošenja Zakona, odnosno objekata u kojima nisu na adekvatan način primenjene mere zaštite definisane zakonom i tehničkim propisima.

Zaštita od požara u stambenim i poslovno-stambenim objektima takođe je nezadovoljavajuća, a posebno u onima koji su starije gradnje. Električne i dimovodne instalacije nepropisno se održavaju, oštećuju i otuđuje se oprema i sredstva za gašenje. Takođe, vrši se nadgradnja bez saglasnosti na tehničku dokumentaciju, ili je ona data, a tokom izgradnje objekat je prerastao u kategoriju visokih objekata, pri čemu se nije vodilo računa o merama zaštite od požara. Poseban problem se javlja i kod bespravno izgrađenih objekata.

Većini višespratnih stambenih zgrada nedostaju pristupni putevi za vatrogasno-spasilačka vozila u slučaju požara. Često se kao problem javlja i nedovoljan kapacitet javne vodovodne mreže ili nedovoljan broj vatrogasnih vozila za rad na visini. Gašenje požara u podrumskim prostorijama ima svoje specifičnosti, u pogledu samog gašenja i u pogledu zaštite ljudi. Položaj podrumskih prostorija je takav da se u njima zadržava dim i produkti sagorevanja, mogu biti u više etaža, pregrađeni na razne načine i sa najrazličitijim materijama koje se skladište.

b) Zaštita od požara i eksplozija u javnim objektima

Inspekcijским nadzorom obuhvaćeni su javni objekti gde se okuplja i zadržava veći broj ljudi (ugostiteljski objekti, sportski centri, sajamske hale, pozorišta, muzeji, ustanove obrazovanja i vaspitanja, zdravstvene ustanove i dr.). Poseban problem su javni objekti u kojima je izvršena prenamena delova prostora, pa se tako na primer u sportskim centrima nalaze prodavnice, kancelarije, magacini, a pojedini domovi kulture postali su tržni centri sa velikim brojem malih prodavnica i većim brojem vlasnika. Osnovni zahtev u ovakvim objektima je da se u slučaju opasnosti i pojave požara obezbedi sigurna i brza evakuacija posetilaca i zaposlenih, kao i sprovođenje ostalih preventivnih mera, kao što su obezbeđenje pristupa vatrogasnim vozilima, održavanje u ispravnom stanju hidrantske instalacije za gašenje požara kao i rasvete u slučaju evakuacije, uvežbanost zaposlenih i dr. Otežavajuću okolnost u ovim slučajevima predstavlja i inertnost u rešavanju zahteva za pokretanje prekršajnog postupka od strane sudskih organa.

v) Zaštita od požara i eksplozija u objektima namenske proizvodnje

Proizvodni proces u objektima namenske proizvodnje odvija se stalno uz pojačan rizik od nastanka eksplozije i požara. Shodno svojim zakonskim ovlašćenjima Ministarstvo unutrašnjih poslova redovno vrši inspekcijски nadzor sa aspekta kontrole sprovođenja i primene mera zaštite od požara i eksplozija u preduzećima namenske proizvodnje, preduzećima koja se bave proizvodnjom lovačke municije i magacinima eksplozivnih materija i inicijalnih sredstava. Eksplozije i požari do kojih je dolazilo u preduzećima namenske industrije i pored permanentne kontrole primene mera zaštite od požara i primene savremenih sredstava dojava, posledica su nekompletnosti tehnoloških procesa koji se u njima odvijaju, neadekvatnih smeštajnih kapaciteta, nepravilnog skladištenja municije, eksploziva i eksplozivnih materija u neadekvatnim objektima i magacinima i pre svega pada tehničko-tehnološke discipline i slabljenja pažnje radnika. U vidu treba imati i činjenicu da je u NATO bombardovanju znatan broj objekata u kojima se odvijala ova proizvodnja porušen, a da su potrebe i interesi zemlje zahtevali hitnu obnovu procesa proizvodnje.

g) Zaštita od požara i eksplozija u preduzećima i fabrikama

Zbog lošeg materijalnog stanja u mnogim preduzećima prisutno je odlaganje rešavanja mnogih pa i najosnovnijih zahteva preventivne zaštite od požara. U manjem broju preduzeća sprovodi se obuka radnika za postupanje u slučaju požara i eksplozija prema usaglašenom programu obuke, međutim u većini preduzeća obuka se sprovodi formalno ili se uopšte ne sprovodi. Zbog lošeg poslovanja, nedostatka finansijskih sredstava i postupka stečaja, mnoga preduzeća su delove prostora izdavala u zakup, pri čemu ugovorom o zakupu nije na najbolji način definisana obaveza sprovođenja propisanih mera zaštite od požara. Mnogi objekti izgrađeni su u blizini stambenih zona, bez zaštitnih pojaseva u odnosu na objekte u blizini, sa malim skladišnim prostorima i neadekvatnim pristupom za vatrogasna vozila. Poslednjih godina veći požari bili su posledica nepažnje pri obavljanju poslova zavarivanja i rezanja.

d) Stanje zaštite od požara u rudnicima

Svi rudnici sa podzemnom i površinskom eksploatacijom mineralnih sirovina u Republici Srbiji su svrstani u prvu ili drugu kategoriju ugroženosti od požara, na osnovu konstatovanog stanja, u skladu sa Zakonom o zaštiti od požara.

Jedan od glavnih problema neadekvatnog stanja protivpožarne zaštite u rudarstvu je veoma loše finansijsko stanje u rudnicima, pogotovo u rudnicima sa podzemnom eksploatacijom uglja.

Služba zaštite od požara u Rudarskom basenu "Kolubara" d.o.o. Lazarevac (u daljem tekstu "Kolubara") je organizovana u skladu sa rešenjem Ministarstva unutrašnjih poslova od avgusta 2006. godine. Prema rešenju "Kolubara" je svrstana u prvu kategoriju ugroženosti od požara. Preventivna šestomesečna kontrola i servisiranje vatrogasnih aparata spada u redovne aktivnosti propisane zakonom.

U rudnicima RVM "Rembas" i RVM "Soko" redovno se svakih šest meseci vrši provera ispravnosti protivpožarnih aparata od strane preduzeća licenciranog za ove poslove. Raspoložu sistemima i opremom za izradu izolacionih objekata u jamama kojima se vrši izolacija starih radova, odnosno otkopanih prostora u cilju sprečavanja nastanka jamskih požara. Cevovodima i drugom opremom za gašenje požara pokriveno je oko 80% aktivnih rudarskih objekata i prostorija u rudnicima.

Mere zaštite od požara kao i ostale preventivno-tehničke mere u svim rudnicima Javnog preduzeća za podzemnu eksploataciju uglja "Resavica" definisane su Planom zaštite od požara koji je usklađen sa važećim propisima. Svi rudnici poseduju opremu za intervenciju i

gašenje požara.

Na šest meseci vrši se provera ispravnosti protivpožarnih aparata od strane preduzeća licenciranog za ove poslove. U jamskim objektima instalirani su sistemi i uređaji za gašenje požara. U svim jamama postoje cevovodi sa pratećom opremom za gašenje požara u objektima, prostorijama i mašinama isključujući elektro-postrojenja za koja su predviđeni protivpožarni aparati.

Rešenjem Ministarstva unutrašnjih poslova rudnici bakra Bor i Majdanpek svrstani su u drugu kategoriju ugroženosti od požara. Oba rudnika poseduju plan i pravilnik zaštite od požara.

Požari izazvani tehničko-tehnološkim nesrećama

Pored činjenice da je postignut zavidan nivo tehnološke obrazovanosti u rukovanju opasnim materijama kroz procese industrijske proizvodnje, prerade, skladištenja, transporta i deponovanja opasnog otpada, u praksi se vrlo često događaju požari, odnosno nekontrolisano oslobađanje produkata opasnih materija, koji svojim efektima ugrožavaju živote ljudi i životnu sredinu.

Oblast zaštite od hemijskih udesa uređena je Zakonom o zaštiti životne sredine ("Službeni glasnik RS", br. 135/04, 36/09, 72/09 i 43/11) i to za operatore SEVESO postrojenja (hemijska postrojenja sa većim količinama prisutnih opasnih materija). Tim zakonom definisane su obaveze operatora, izrada odgovarajuće dokumentacije (politika prevencije udesa, izveštaj o bezbednosti, plan zaštite od udesa, vođenje evidencije i registra o postrojenjima), obaveštavanje o udesu, dokazivanje i davanje saglasnosti navedenih dokumenata i informisanje javnosti.

Zaštita od tehničko-tehnoloških nesreća uređena je Zakonom o vanrednim situacijama i to za transport opasnog tereta u drumskom, železničkom, vodnom i vazdušnom saobraćaju, uključujući utovar i istovar, odnosno transport od i do drugih prevoznih sredstava na dokovima, pristaništima ili ranžimim stanicama, transport opasnih materija cevovodima uključujući i pumpne stanice. Zakonom su definisane opšte obaveze privrednog društva koje obavlja aktivnosti u kojima su prisutne opasne materije u propisanim količinama, kao i nadležnosti državnih organa, organa autonomne pokrajine i lokalne samouprave.

U cilju adekvatnog reagovanja na hemijski udes Ministarstvo životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja je napravilo ugovore sa pet zavoda za javno zdravlje na teritoriji Republike Srbije sa osnovnim ciljem pripravnosti i angažovanja mobilnih ekotoksikoloških ekipa da u slučaju hemijskog udesa izađu na teren i izvrše neophodna merenja zagađenja matriksa životne sredine. Obaveza mobilne ekotoksikološke jedinice je da po pozivu ovlašćenog inspektora za zaštitu životne sredine izađu na mesto gde je došlo do hemijskog akcidenta u toku transporta ili na opasnim instalacijama, sa mogućim štetnim posledicama po zdravlje ljudi i životnu sredinu i da izvrše ispitivanje, identifikaciju i kvantifikaciju zagađujućih materija u osnovnim matriksima životne sredine, i da odmah nakon dobijanja rezultata ispitivanja, Ministarstvu životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja dostavi pojedinačni izveštaj koji sadrži procenu rizika sa predlogom mera sanacije.

Trenutno u Republici Srbiji postoje dve mobilne ekotoksikološke jedinice koje su opremljene mobilnom opremom za merenje zagađenja medijuma životne sredine u slučaju akcidenta. To su Gradski zavod za javno zdravlje Beograd i Zavod za javno zdravlje Pančevo. Ministarstvo životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja je u pregovorima da putem različitih projekata i inodonacija nabavi još tri mobilne ekotoksikološke jedinice za zavode u Republici Srbiji, koje predstavljaju samo deo operativnih snaga za reagovanje u slučaju hemijskog udesa na teritoriji Republike Srbije.

Drugi deo se odnosi na interventne jedinice formirane iz sastava profesionalnih vatrogasnih jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova koje se nalaze u centrima gradova: Beograd, Novi Sad, Niš, Pančevo, Kragujevac i Subotica. Zadatak ovih jedinica je da reaguju na udes mobilnim ekotoksikološkim jedinicama pri transportu opasnog tereta (izlivanje, požar i eksplozija), kao i u slučaju industrijskih udesa.

Stanje organizovanosti i opremljenosti ustanova i operativnih snaga za reagovanje u slučaju tehničko-tehnoloških udesa manjih i većih razmera na teritoriji Republike Srbije delimično zadovoljava, s tim što su u dosadašnjem radu uočeni sledeći nedostaci: nedovoljno poznavanje i razumevanje metodologije upravljanja rizikom; nedovoljna stručnost u izradi procene opasnosti od udesa, kao i izrade planova zaštite od udesa; neadekvatno osposobljavanje kadrova za upravljanje odgovorom na udes; nedovoljna opremljenost interventnih profesionalnih vatrogasnih jedinica sa odgovarajućom opremom za reagovanje u slučaju hemijskih udesa manjih i većih razmera - posebno onih pri transportu opasnog tereta železničkom, drumskom i vodnom saobraćaju; neadekvatna i nedovoljna organizaciona struktura mobilnih ekotoksikoloških ekipa; sadašnje stanje neorganizovanosti struktura civilne zaštite za reagovanje u slučaju hemijskih udesa većih razmera na teritoriji Republike Srbije; nedovoljna saradnja i usklađenost planova delovanja nadležnih organa i ustanova od preduzeća, opština, gradova do Republike u slučaju tehničko-tehnoloških udesa.

Transport opasnog tereta

Usled geografskog položaja koji Republika Srbija zauzima u ovom delu Evrope odvija se najfrekventniji saobraćaj. Očekuje se i povećanje rečnog saobraćaja i prevoz raznih materijala kao najjeftinijeg načina transporta među kojima su i opasni tereti. Povećanje stepena bezbednosti na tim koridorima postaje prioritet pa je neophodno dodatno tehničko opremanje ključnih vatrogasno-spasilačkih jedinica tehničkom opremom i opremom za hemijske udesa na vodi, kao i dopunska specijalistička obuka pripadnika tih jedinica. Sa aspekta efikasnosti funkcionisanja drumskog transporta, zaštite okruženja i bezbednosti, stanje voznog parka ima izuzetan značaj. Neophodno je obezbediti vozila koja u pogledu tehničkih uslova ispunjavaju zahteve evropskog zakonodavstva.

Potencijalni rizici se mogu preduprediti vršenjem efikasnog nadzora i kontrole svih učesnika u transportu opasnog tereta.

Zaštita od neeksplozivnih ubojnih sredstava i humanitarno razminiranje

Konvencijom o zabrani ili ograničavanju upotrebe pojedinih vrsta klasičnog oružja za koje se može smatrati da ima prekomerne traumatske efekte ili da deluje bez razlike u pogledu ciljeva - Konvencija CCW, normativno su uređeni zaštita od neeksplozivnih ubojnih sredstava (u daljem tekstu: NUS) i humanitarno razminiranje. Zaštita od NUS obuhvata procenu opasnosti, izviđanje, obeležavanje, pronalazjenje, iskopavanje, obezbeđenje, identifikaciju, uklanjanje, transport, privremeno skladištenje i uništavanje NUS. Takođe, obuhvata poslove pretraživanja i čišćenja površina od kasetnih bombi i drugih NUS, iskopavanje i uništavanje neeksplozivnih avio-bombi, uklanjanje i uništavanje pronađenih i prijavljenih NUS, kao i poslove izrade projektnih zadataka, sprovođenja kontrole i nadzora i verifikacije izvedenih radova.

Kao posledica ratova koji su vođeni na teritoriji i akvatoriji Republike Srbije imamo za posledicu prisustvo velike količine NUS. Problem obeležavanja i čišćenja, uklanjanja ili uništavanja NUS na teritoriji i akvatoriji Republike Srbije utoliko je složeniji što su NUS različite konstrukcije, veličine, porekla i što potiču iz različitih vremenskih perioda počev od balkanskih ratova, Prvog i Drugog svetskog rata do NATO intervencije. Problem sa zagađenošću teritorije Republike Srbije sa NUS znatno je uvećan NATO bombardovanjem, a posledica toga je prisustvo neeksplozivnih avio-bombi i raketnih projektila velike mase, kao i zagađenost teritorije kasetnim avio-bombama.

Veliki broj NUS, sa tendencijom porasta novootkrivenih lokacija, predstavlja stalnu opasnost za stanovništvo i životnu okolinu. Dosadašnja iskustva ukazuju na to da će problem postojati i narednih nekoliko decenija. On će vremenom biti još aktuelniji, zahtevi okruženja urgentniji i odlučniji, a kriterijumi i standardi za njegovo rešavanje oštriji. Velike količine NUS na teritoriji Republike Srbije, pored neposrednog ugrožavanja stanovništva, za posledicu imaju i usporavanje ili onemogućavanje građevinskih radova i nemogućnost eksploatacije zemljišta i mogu uzrokovati određene pravne i političke probleme.

Humanitarno razminiranje po međunarodnim standardima u Republici Srbiji, kao i u drugim zemljama u regionu, obavljaju specijalizovane preduzeća i druge organizacije koje su za te poslove registrovane, tehnički opremljene i kadrovski osposobljene. Centar za razminiranje doprinosi zaštiti od požara organizovanjem i sprovođenjem operacija humanitarnog razminiranja kako bi se što pre uklonile mine, kasetna municija, avionske bombe - rakete i ostale vrste NUS kao izvor opasnosti za izazivanje požara i prepreku za bezbedno gašenje požara, ukoliko on zahvati površine na kojima se nalaze NUS.

Kasetna municija (bombe) - Tokom bombardovanja Republike Srbije 1999. godine NATO je delovao kasetnim bombama po 16 opština u Republici Srbiji, bez teritorije Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija. Do sada je utvrđeno da se na području navedenih opština nalazi 290

rizičnih mikrolokacija ukupne površine od 14.920.000 m². Evidentirane su još 110 sumnjive mikrolokacije ukupne površine od 6.151.000 m² na kojima je planirano dodatno izviđanje. Procenjuje se da će nakon dodatnih izviđanja rizična površina koju treba razminirati, očistiti od kasetne municije u skladu sa međunarodnim standardima za humanitarno razminiranje, iznositi oko 16.000.000 m². Do sada je očišćeno oko 5.400.000 m².

Avionske bombe - rakete - Od 1999. godine 64 avionske bombe - rakete nalaze se na 44 lokacije u zemlji na dubini i do 20 metara, kao i u reci Savi i reci Dunav. Poseban problem predstavlja njihovo lociranje, otkopavanje, deaktiviranje i vađenje. Pretražena je površina od 3.900.000 m² na Dunavu kod Novog Sada i Beške, kao i na reci Savi kod Beograda u mestu Ostružnica, u zoni srušenih i oštećenih mostova. Na Dunavu kod Novog Sada uklonjeno je šest avionskih bombi - raketa, kao i jedna iz bivše zgrade Ambasade Narodne Republike Kine na Novom Beogradu.

Minska polja - Nakon prikupljanja relevantnih informacija i zapisnika o miniranju u pograničnom području sa Republikom Hrvatskom, Centar za razminiranje je u opštini Šid organizovao izviđanje na prostoru od oko 10.000.000m² za koji se sumnjalo da je miniran. Utvrđeno je da su protivpešađijske i protivtenkovske mine bile postavljene na površini od 6.197.791m². Urađeni su projekti za razminiranje nakon čega su uz pomoć donatora obezbeđene donacije. Razminiranje na ovom prostoru je obavljeno u novembru 2009. godine. Uz administrativnu liniju sa Autonomna pokrajina Kosovo i Metohija nalaze se razne vrste mina. Uz pomoć Norveške narodne pomoći i ITF-a na tom prostoru se vrši izviđanje i do sada je utvrđeno postojanje mina u Bujanovcu i Preševu na površini od 1.389.900m². Izviđanja na ovom prostoru obaviće se do kraja 2011. godine, kada će se znati podaci o ukupno miniranim površinama uz administrativnu liniju sa Autonomnom pokrajinom Kosovo i Metohija.

Ostala NUS - Nakon požara i eksplozije u vojnom magacinu u Paraćinu u junu 2006. godine, van vojnih objekata na površini od oko 6.000.000 m² još uvek nalaze razne vrste NUS. Pretraživanje terena i uklanjanje NUS i sa ovog prostora mora se obaviti u skladu sa Međunarodnim standardima za humanitarno razminiranje. U Đerdapskoj klisuri na Dunavu, u blizini Prahova, 1944. godine potopljeni su nemački ratni brodovi sa velikom količinom protivbrodskih mina i drugih ubojitih sredstava, koje predstavljaju opasnost za ljude, brodove i životnu sredinu. Na ovoj lokaciji je 2006. godine obavljeno izviđanje i utvrđeno je da su tu potopljena 22 ratna broda, a da se na četiri broda nalaze protivbrodske mine i druga neeksplozivna ubojita sredstva.

Na osnovu tehničko-tehnoloških kriterijuma i perioda nastanka, na teritoriji i akvatoriji Republike Srbije, postoje sledeće kategorije NUS i mina: neeksplozivna ubojna sredstva koja su slučajno pronađena i prijavljena; površine zagađene kasetnom municijom iz perioda NATO bombardovanja; neeksplozivne avio - bombe i raketni projektili velikog kalibra zaostali iz NATO bombardovanja i iz perioda Drugog svetskog rata; površine zagađene sa NUS kao posledica detonacije magacina i razbacivanja ubojnih sredstava iz perioda Drugog svetskog rata, NATO bombardovanja 1999. godine i u kasnijem periodu; površine masovno zagađene sa NUS kao posledica intenzivnih borbenih dejstava u Prvom i Drugom svetskom ratu; površine zagađene protivpešađijskim i protivtenkovskim minama iz perioda pre i za vreme NATO bombardovanja.

Problemi u vezi sa zaštitom od NUS i humanitarnim razminiranjem u Republici Srbiji su brojni i uslovljeni su specifičnostima situacije i nedostatkom novca za uklanjanje NUS i razminiranje.

NUS i mine na zagađenim površinama predstavljaju izvor opasnosti za izazivanje eksplozija i požara i prepreka su za bezbedno gašenje požara na tim površinama. Iz ovih razloga, površine zagađene sa NUS i minama moraju biti identifikovane i adekvatno obeležene, a lokalna samouprava i stanovništvo moraju biti upoznati sa postojanjem ovih površina i lokacija.

U slučaju pojave požara na površinama i lokacijama zagađenim sa NUS i minama, isti se ne gasi ili se gasi u strogo ograničenim i kontrolisanim uslovima, sve u cilju sprečavanja širenja požara van tih površina.

Seizmološki faktori koji utiču na pojavu požara

Stručni poslovi koje obavlja Republički seizmološki zavod koji su od značaja za sistem zaštite od požara odnose se na: sistematsko registrovanje, prikupljanje, analiziranje i proučavanje seizmičkih i seizmotektonskih pojava (prirodni i indukovani zemljotresi, eksplozije i gorski udari), izrada seizmoloških karata (epicentara, seizmičkog hazarda, rizika, maksimalno dogođenih intenziteta); učešće u izradi propisa za izgradnju u seizmičkim područjima, kao i za seizmičko osmatranje kapitalnih objekata kod kojih zemljotresi mogu izazvati katastrofalne posledice; izradi predloga za prostorno i urbanističko planiranje, kao i učešće u izradi i usavršavanju propisa za seizmičko projektovanje; izradu predloga za planiranje i organizaciju sistema civilne zaštite, kod izrade planova za zaštitu od zemljotresa i mera za otklanjanje posledica.

Teritorija Republike Srbije ima umerenu seizmičku aktivnost. O seizmičkim pojavama koje su se dogodile Republički seizmološki zavod u najkraćem roku obaveštava Republički centar za obaveštavanje. Potrebno vreme za preliminarnu analizu jakih zemljotresa, koji su značajni sa aspekta zaštite od požara, iznosi približno pet minuta. Kao posledica jakih zemljotresa, između ostalog, mogu se javiti požari uzrokovani oštećenjima na naftovodima, gasovodima, dalekovodima, rezervoarima zapaljivih materija, tako da je potrebno posebnu pažnju obratiti na te objekte. Često su pri događanju jakih zemljotresa žrtve i štete od požara višestruko veće nego direktne posledice rušenja objekata.

Nakon jačih zemljotresa potrebno je obezbediti kontrolu objekata za skladištenje i transport zapaljivih materija. Takođe, potrebno je kontrolisati transport električne energije, imajući u vidu da usled jakih zemljotresa može doći do kidanja električnih vodova koji su uzrok izazivanja požara.

Uticaj vremenskih uslova na požare

Republički hidrometeorološki zavod Srbije, u cilju doprinosa organizovanoj zaštiti šuma od požara u Republici Srbiji, od proleća 2008. godine izračunava procenu opasnosti od pojave šumskih požara na teritoriji Republike Srbije, koristeći kanadski metod određivanja indeksa opasnosti od pojave šumskih požara Fire Weather Index, FWI. Ovaj metod zasniiva se na proceni zapaljivosti šumskog goriva u zavisnosti od prošlih i trenutnih vremenskih uslova i predstavlja orijentacionu mogućnost opasnosti pojave šumskog požara. Većoj vrednosti indeksa odgovara manji sadržaj vlage u šumskom gorivu, a time i veća mogućnost nastanka šumskog požara. FWI se sastoji od pet komponenata. Prva tri indeksa su pokazatelji prosečnog stepena vlažnosti tri klase šumskog goriva, a preostala dva pokazuju stepen širenja požara i količinu raspoloživog šumskog goriva. Za unapređenje prognoze meteorološkog stepena opasnosti od pojave šumskih požara neophodno je unaprediti sistem meteoroloških osmatranja u šumskim područjima, kako bi se dobilo realnije stanje. Osim toga, potrebno je unaprediti metodologiju za prognozu indeksa opasnosti od pojave šumskih požara. Informacije o stvarnom i prognoziranom stanju šalju se redovno nadležnim državnim organima i na internet www.meteoalarm.rs, u tabelarnoj i grafičkoj formi.

Izgradnja novih kapaciteta, uvođenje novih metodologija u sistem prevencije i modernizacija sistema čine osnovu za jačanje ukupnih kapaciteta Republike Srbije u oblasti vanrednih situacija.

Zdravstvena zaštita

Postoji utvrđen sistem zdravstvene zaštite i organizacije zdravstvene službe, uključujući i društvenu brigu za zdravlje stanovništva. Zdravstvena ustanova dužna je da organizuje i sprovodi mere u slučaju elementarnih i drugih većih nepogoda i vanrednih prilika. Institut za javno zdravlje Srbije "Dr Milan Jovanović Batut" utvrđuje i posebne mere u elementarnim i drugim većim nepogodama i nesrećama i vrši njihovo sprovođenje u saradnji sa drugim ustanovama.

U većini zdravstvenih ustanova postoje glavni projekti zaštite od požara na koje saglasnost daje Ministarstvo unutrašnjih poslova. Ti projekti često se ne ažuriraju redovno i ne odgovaraju uvek situaciji na terenu. Najveći broj zdravstvenih ustanova poseduje pravilnike o obuci radnika za zaštitu od požara, a u skladu sa njima vrši se obuka i provera znanja. Servisiranje i atestiranje mobilne protivpožarne opreme uglavnom se redovno obavlja. Mali broj ustanova poseduje procedure za čuvanje i korišćenje zapaljivih i eksplozivnih materija. Stručne nalaze o redovnom ispitivanju pritiska i protoka vode u stabilnim protivpožarnim sistemima ne poseduju sve zdravstvene ustanove.

Zdravstvene ustanove su organizovane i rade na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou. U zavisnosti od mesta događaja, težine oboljenja, povrede i stepena opečenosti, odnosno stepena ugroženosti vitalnih funkcija, hitna medicinska pomoć se pruža na tri nivoa:

Prvi nivo (prehospitalna hitna medicinska pomoć) obezbeđuje se u okviru četiri organizaciona oblika, i to u okviru redovnog rada hitne medicinske pomoći doma zdravlja preko dežurnih ekipa, preko organizacione jedinice hitne medicinske pomoći u okviru službe opšte medicine doma zdravlja, radom posebne službe hitne medicinske pomoći doma zdravlja ili zdravstvenog centra, radom posebnih zdravstvenih ustanova - zavoda.

Drugi nivo (zbrinjavanje u opštoj bolnici - hitna medicinska pomoć) su bolničke ustanove koje su zavisno od veličine, kadrovske obezbeđenosti i drugih uslova, dužne da zbrinjavaju urgentna stanja za stanovništvo gravitirajućeg područja. Veći zdravstveni centri i veće bolnice, a posebno u sedištu okruga, obezbeđuju hitnu medicinsku pomoć opečenih preko svojih centara za opekotine (gde postoje supspecijalisti plastične hirurgije). Za efikasno zbrinjavanje opečenih bolnice obezbeđuju odgovarajući prostor, stalno prisustvo neophodnog broja medicinskih radnika i mogućnost korišćenja optimalne dijagnostike.

Treći nivo (usko specijalizovana pomoć u zdravstvenim centrima u kojima postoje centri za opekotine, klinikama i institutima - visoko specijalizovane ustanove) predstavljaju urgentna stanja koja nije moguće zbrinuti na nivou primarne i opšte bolničke zdravstvene zaštite i zbrinjavaju se u zdravstvenim ustanovama tercijarnog nivoa (klinike, instituti). U gradu Beogradu postoji Centar za opekotine, plastičnu i rekonstruktivnu hirurgiju koji dežura neprekidno 24 časa.

Posebno je definisan rad zdravstvenih službi u slučaju hemijskih udesa koji podrazumeva rad na identifikaciji i kvantifikaciji polutanata u hemijskim akcidentima, proceni rizika i predlaganju mera sanacije i organizovan je od strane Ministarstva zaštite životne sredine i prostornog planiranja u skladu sa posebnim ugovorima. Na ovim poslovima je angažovano pet zavoda za javno zdravlje u gradovima: Beogradu, Pančevu, Zaječaru, Čupriji i Šapcu.

Postojeći zdravstveni sistem raspolaže dovoljnim brojem kadrova i drugim resursima, značajnim iskustvom u oblasti požara, kao i postojanjem zdravstvenih tehnologija. Dostupnost zdravstvenog sistema je relativno dobra, a sposobnost improvizacije i snalaženja u situacijama kada nedostaju odgovarajuća sredstva i sistemski rešenja je velika. Međutim, neophodno je doneti odgovarajuće strateške dokumente i propise kako bi se u sistem upravljanja požarima integrisali svi potencijalni učesnici. Takođe, organizovanost zdravstvenog sistema je nedovoljna kada je u pitanju jedinstven odgovor na vanredne situacije, posebno požare, a mogućnosti i kapaciteti zdravstvenih ustanova na svim delovima teritorije Republike Srbije nisu proporcionalni.

Mehanizmi nadzora i kontrole

a) Inspekcijski nadzor

Vršenjem inspekcijskog nadzora i kontrole primene mera zaštite od požara u objektima različitih kategorija ugroženosti, od strane inspektora za preventivu Ministarstva unutrašnjih poslova, u periodu 2005-2009. godina izvršena su ukupno 45.162 inspekcijska pregleda pravnih lica i pregledano 201.245 objekata. Doneto je 44.976 rešenja kojima je naložena primena 195.995 mera zaštite od požara. Zbog nesprovođenja propisanih i naloženih mera, podneta su ukupno 6.802 zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, a zbog odgovornosti za nastale požare podneta je 1.048 krivičnih i 139 prekršajnih prijavi. Sprovedena je i permanentna kontrola uskladištenja i prometa eksplozivnih materija, oružja i municije.

Imajući u vidu nastale požare i eksplozije u industrijskim i javnim objektima u razvijenim zemljama, kao i činjenicu da se u našoj zemlji procesi proizvodnje odvijaju u pogonima sa zastarelim tehnologijama i dotrajalom opremom, jasno su uočljivi efekti rada inspekcijskih organa kada je u pitanju zaštita od požara i eksplozija. Evidentan je podatak da je do takvih požara širih razmera u našoj zemlji dolazilo jedino prilikom NATO dejstava.

b) Tržišna inspekcija

U oblasti tržišnog nadzora sprovodi se niz aktivnosti, naročito za uspostavljanje međusektorske saradnje sa drugim nadležnim organima za tržišni nadzor i infrastrukturu kvaliteta u celini, uključujući standardizaciju, akreditaciju i metrologiju. Između ostalog, priprema se razrada projekta IPA 2010 za nadzor tržišta, koji će se realizovati zajedno sa ključnim partnerima ovog projekta, Ministarstvom ekonomije i regionalnog razvoja i Ministarstvom poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede.

Uredbom o načinu uspostavljanja i rada sistema brze razmene informacija o opasnim proizvodima ("Službeni glasnik RS", broj 89/09) povećan je nivo saradnje između različitih organa tržišnog nadzora. Tom uredbom uspostavljen je sistem brze razmene informacija o opasnim proizvodima sa ciljem da se stvori objedinjen, sistemski pristup svih nadležnih nacionalnih organa tržišnog nadzora u prikupljanju i prosleđivanju informacija o opasnim proizvodima i dalje razvija regionalna, odnosno međunarodna saradnja u toj oblasti, uključujući pristupanje Republike Srbije RAPEX sistemu i obaveštavanje Komisije Evropske unije.

v) Aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova u kontroli prometa pirotehničkih sredstava

Povodom novogodišnjih i božićnih praznika, kao i dočeka Nove godine, Ministarstvo unutrašnjih poslova usled bezbednosnih rizika koji proizilaze iz masovnog okupljanja građana na javnim manifestacijama kako na javnim mestima otvorenog tipa - gradskim trgovima i ulicama, tako i u ugostiteljskim objektima, i uz tradicionalnu upotrebu pirotehničkih sredstava, nalaže intenziviranje određenih preventivnih mera iz svoje nadležnosti. Takođe, realizuje se akcija kontrole prometa pirotehničkih sredstava, naročito na pijacama, otvorenim tržišnim centrima, buvljim pijacama i drugim mestima gde se najčešće vrši nelegalan promet ovih sredstava. Rezultat dugogodišnjeg preventivnog rada Ministarstva unutrašnjih poslova u kontroli prometa pirotehničkih sredstava ogleda se u postepenom suzbijanju nelegalnog prometa, o čemu svedoči značajno smanjenje broja oduzetih pirotehničkih sredstava, kao i broj povređenih lica.

Materijalno-tehnička opremljenost i kadrovska popunjenost vatrogasno-spasilačkih jedinica

Profesionalnu vatrogasnu službu u Republici Srbiji sačinjavaju vatrogasno-spasilačke jedinice raspoređene u jedinicama (brigada, bataljon, četa, vod, pojačano odeljenje, odeljenje) na 165 lokacija koje su u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova i 64 industrijsko vatrogasnih jedinica.

Ministarstvo unutrašnjih poslova oformilo je pet regionalnih timova za rad i spasavanje na vodi i pet timova za spasavanje iz ruševina. Timovi su sastavljeni od pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova - Sektora za vanredne situacije i pripadnika Žandarmerije i raspoređeni su u gradove: Beogradu, Novom Sadu, Nišu, Kraljevu, Kragujevcu, Valjevu i Zaječaru. Specijalistički timovi za spasavanje iz ruševina do kraja 2008. godine nisu postojali, kada je započeto sa formiranjem timova u saradnji sa Ambasadam Francuske. Obuka je započeta u martu 2009. godine kada je obučeno 22 pripadnika vatrogasno-spasilačkih jedinica, a za pet godina planirano je da se obuču 200 pripadnika. Obukom rukovode i nadzor vrše instruktori iz Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Francuske. Istovremeno je započeto i sa opremanjem timova opremom za spasavanje iz ruševina. Do sada su kompletni timovi formirani u gradovima: Beogradu, Novom Sadu, Valjevu, Kragujevcu i Nišu, sa formiranjem timova je započeto u gradovima: Boru i Užicu, a planirana je obuka pripadnika u gradovima: Pančevu, Čačku, Zaječaru, Subotici, Prokuplju i Novom Pazaru. Započeta je i saradnja sa Republičkim seizmološkim zavodom koja je rezultirala izradom karte rizika od zemljotresa na teritoriji Republike Srbije.

Od trenutka formiranja specijalističkih timova 2008. godine izvršena je obuka i nabavljena oprema za timove za rad i spasavanje na vodi. Timovi se nalaze u sklopu vatrogasno-spasilačkih jedinica u gradovima: Beogradu, Novom Sadu, Nišu, Kraljevu i Zaječaru, a predviđa se formiranje tima u Užicu. Osnovna obuka vođa timova sprovedena je u Ruskoj Federaciji i Republici Francuskoj.

Postojeća specifična oprema i vozila, posebno ona koja su neophodna za rad na tehničkim intervencijama sa opasnim materijama nedovoljna su za adekvatno reagovanje na teritoriji Republike Srbije. Najveći broj vatrogasnih i drugih specijalnih vozila, kao i vatrogasne opreme, nalazi se u Ministarstvu unutrašnjih poslova - Upravi za vanredne situacije u Beogradu.

Specijalizovane jedinice civilne zaštite obrazuju se, opremaju i osposobljavaju kao operativne snage za izvršavanje zadataka civilne zaštite. Specijalizovane jedinice civilne zaštite za zaštitu od požara obrazuju se za područja upravnih okruga, radi preduzimanja aktivnosti na spasavanju života i zdravlja ljudi i životinja, materijalnih i kulturnih dobara i životne sredine koji su ugroženi požarom.

Dobrovoljna vatrogasna društva po podacima iz 2007. godine nalaze se raspoređena na celokupnoj teritoriji Republike Srbije i organizovana su na 306 lokacija na kojima u okviru svojih ovlašćenja izvode edukaciju stanovništva o potrebama zaštite od požara.

Neophodno je napomenuti da je broj vatrogasaca - spasilaca ispod evropskih standarda, kojima se predviđa da na hiljadu stanovnika dolazi jedan vatrogasac. Broj izvršilaca trebalo bi da bude srazmeran broju intervencija i teritoriji koju štite, kao i broju stanovništva. Aktivnosti vatrogasno-spasilačkih jedinica usmerene su u 77% slučajeva na aktivnosti gašenja požara i saniranja posledica nastalih nakon eksplozija, a u 20,5% slučajeva aktivnosti su usmerene na spasavanje građana i njihovih dobara i ostalim intervencijama. Popunjenost sistematizovanih radnih mesta u Ministarstvu unutrašnjih poslova - Upravi za vatrogasno-spasilačke jedinice iznosi 74%. Jedna četvrtina ukupnog broja izvršilaca nalazi se u starosnoj dobi od 38 godina, a 170 pripadnika starešinskog kadra ima prosečnu starost od 48 godina. S obzirom na to da je po pravilu službe vatrogasac - spasilac operativan do 45 godina starosti, kao i da su Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju propisani posebni uslovi za sticanje prava na penziju za pripadnike Ministarstva unutrašnjih poslova, neophodno je pristupiti popunjavanju svih operativnih linija rada.

U 2008. godini vatrogasna služba je po prvi put posle dugog niza godina ozbiljnije opremljena za izvršavanje svojih zadataka, tako što je sredstvima iz Nacionalnog investicionog plana obnovljen zastareli vozni park, čiji je prosečni vek vozila prešao 25 godina. Usled starosti i nepouzdanosti vatrogasnih vozila i opreme, nedovoljnog broja vatrogasno-spasilačkih jedinica, neadekvatnog smeštaja i pored dobrog vremena izlaska (1,6 min.), dolazak na mesto događaja od trenutka poziva u proseku iznosi 11 minuta, što je daleko ispod evropskih standarda (5-7 minuta), što produžava vreme lokalizacije i likvidacije požara, tako da je prosečno vreme trajanja intervencije iznad 30 minuta, što povećava rizik ugroženosti građana i veću materijalnu štetu. Tokom 2009. godine u intervencijama vatrogasno-spasilačkih jedinica bilo je 368 smrtnih slučajeva, od toga u požarima 58 lica, a spašeno je ukupno 1.292 lica.

U oktobru 2008. godine, sredstvima Skupštine grada Beograda, Uprava za vanredne situacije u Beogradu dodatno je opremljena, započeti su građevinski radovi na adaptaciji objekata vatrogasno-spasilačkih jedinica na opštinama Zvezdari, Voždovcu i Zemunu, urađen je projekat za opremanje vatrogasno-spasilačkih jedinica vozilima za delovanje u hemijskim akcidentima, vozilima za detekciju i vozilima za nepristupačne terene i tunele za poslove obavljanja zaštite i spasavanja na Koridoru 10.

U 2009. godini, u cilju unapređenja rada i odgovora u slučaju nastanka vanrednih situacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova - Sektor za vanredne situacije je sačinio tri projekta i to: predlog projekta uvođenja jedinstvenog operativnog sistema 112 za hitne slučajeve, projekat koji podržava optimizaciju rada vatrogasno-spasilačkih jedinica u uslovima šumskih požara i projekat Regionalnog trening centra u Rumi za reagovanje u tehničkim intervencijama, koji treba da osposobi pripadnike vatrogasno-spasilačkih jedinica u operativnim radnjama pri nastanku tehničko-tehnoloških nesreća duž međunarodnog putnog i železničkog koridora E10, E7 i E5, sa 750 km međunarodnog puta na kojima je tokom 2009. godine evidentirana 61.982 saobraćajna nesreća u kojima je povređeno 20.917. lica, a poginulo 769 lica. Takođe, predviđena je i zaštita plovnih puteva sa 16 vatrogasno-spasilačkih čamaca raspoređenih duž međunarodnog plovnog puta reke Dunav i međudržavnog plovnog puta reke Sava. Započeta je realizacija projekta optimizacije rada vatrogasno-spasilačkih jedinica, tako što je sredstvima iz Nacionalnog investicionog plana, Ministarstvo unutrašnjih poslova - Sektor za vanredne situacije opremljen sa 10 novih specijalnih vatrogasnih vozila. U Beogradu je izrađen plan detaljne regulacije postavljanja vatrogasno-spasilačkih stanica, a sprovode se i aktivnosti za izgradnju Specijalističkog centra za vanredne situacije na Novom Beogradu u kojem je pored vatrogasno-spasilačke jedinice predviđeno i sedište Sektora, smeštaj Službe 112 i Republičkog štaba za vanredne situacije.

Aktivnosti na edukaciji i obuci za reagovanje u vanrednim situacijama

Vlada je u 2003. godini sprovela akciju "Mesec dana zaštite od požara" u nastojanju da vatrogasnu službu unapredi po evropskim standardima. U predškolskim ustanovama i ustanovama obrazovanja i vaspitanja na teritoriji Republike Srbije u 2008. godini je sprovedena akcija edukacije dece iz oblasti zaštite od požara. Ovom akcijom obuhvaćeno je ukupno 228 predškolskih ustanova i 341 ustanova obrazovanja i vaspitanja. Uz podršku Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) Ministarstvo unutrašnjih poslova 2010. godine sprovelo je obrazovnu kampanju posvećenu bezbednosti dece u slučaju požara. Nosilac kampanje je Ministarstvo unutrašnjih poslova koje će raditi na upoznavanju učenika beogradskih ustanova obrazovanja i vaspitanja kako treba postupati u slučaju požara. Takođe, od strane pripadnika vatrogasno-spasilačkih jedinica, izvedene su 63 javne vežbe na visokim objektima.

Ministarstvo unutrašnjih poslova ima primarnu ulogu u podizanju kapaciteta subjekata sistema zaštite i spasavanja u vanrednim situacijama, za slučaj požara, elementarnih nepogoda, tehničkih i tehnoloških nesreća, dejstva opasnih materija i drugih stanja opasnosti.

Obuka u Nacionalnom trening centru Ministarstva unutrašnjih poslova i regionalnim centrima ima za cilj podizanje nivoa znanja i veština pojedinaca, jedinica i štabova za vanredne situacije za izvršavanje zadataka zaštite i spasavanja, samostalno ili u sastavu nacionalnih i međunarodno združenih snaga za zaštitu od elementarnih nepogoda i drugih nesreća. Obuka je usmerena i obuhvata organizacione aktivnosti i lica definisana zakonom i drugim pravnim aktima, za poslove planiranja, pripreme i reagovanja u slučaju nastanka vanrednih situacija, odnosno sprovođenja operativnih aktivnosti na smanjenju posledica nastalog događaja. U okviru Nacionalnog trening centra za vanredne situacije planirana je obuka zaposlenih Sektora za vanredne situacije kroz osnovnu i specijalističku obuku, obuku rukovodioca, kao i permanentno usavršavanje kroz realizaciju seminara, radionica, simulacija i vežbi.

Imajući u vidu da Ministarstvo unutrašnjih poslova ne raspolaže adekvatnim smeštajnim kapacitetima za potpuno ispunjavanje svih postavljenih zadataka na nivou evropskih standarda, prioritet u razvoju je iznalaženje stalnog smeštajnog prostora u neposrednoj brzini grada Beograda, uz magistralne saobraćajnice. Takav prostor neophodno je opremiti adekvatnim nastavnim i smeštajnim prostorom za profesionalno izvođenje svih vidova predviđene obuke.

Posebna pažnja pridaje se raznim vidovima obuke za reagovanje u vanrednim situacijama. Tako je u junu 2009. godine, u Omladinskom kampu u Kovačici, Ministarstvo unutrašnjih poslova organizovalo obuku pod nazivom "Dobrovoljci u zaštiti od požara - Kovačica 2009", i to u okviru Programa za planiranje i reagovanje u vanrednim situacijama Američke agencije za međunarodni razvoj USAID. Cilj ove obuke je edukacija dece uzrasta od 14 do 18 godina za zaštitu od požara i reagovanje u slučaju prirodnih i izazvanih katastrofa.

Pod pokroviteljstvom Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva za rad i socijalnu politiku u Beogradu se tradicionalno održava Međunarodni sajam pod nazivom "Zaštita i bezbednost", u cilju da se na jednom mestu nađu vodeći ljudi službi za zaštitu i spasavanje u Evropi, stručnjaci u ovoj oblasti rada i proizvođači opreme, kako bi razmenili iskustva, upoznali se sa novim tehnologijama i postigli dogovor o budućoj saradnji na polju zaštite i bezbednosti ljudi i materijalnih dobara. U tom smislu organizovan je ne samo izlagački, već i stručni program, koji obuhvata savetovanja, radionice i praktične demonstracije.

MEĐUNARODNA SARADNJA

Sa svim susednim državama postoji bliska saradnja. Sa Crnom Gorom 4. oktobra 2010. godine potpisan je Sporazum o saradnji u oblasti vanrednih situacija, a sa Federacijom Bosne i Hercegovine 13. decembra 2010. godine. U pripremi je i potpisivanje sporazuma o razumevanju i saradnji u toj oblasti sa državama u regionu: Bugarskom, Grčkom, Mađarskom, Makedonijom, Rumunijom, Italijom, Francuskom i Hrvatskom.

Ministarstvo unutrašnjih poslova učestvuje u aktivnostima međunarodnih institucija i organizacija kao što su Međunarodna strategija Ujedinjenih nacija za smanjenje rizika od katastrofa UNISDR, Parcijalni sporazum EUR-OPA Saveta Evrope, Inicijativa za prevenciju i spremnost na katastrofe DPPI za region jugoistočne Evrope, Program razvoja pri Ujedinjenim nacijama UNDP, Ekonomska komisija za Evropu - UNECE, UN kancelarija za humanitarna pitanja UN-OCHA, Civilno-vojno planiranje u vanrednim situacijama SMER, Partnerstvo za

mir PfP u okviru NATO, USAID, OSCE (OEBS) BSEC - Organizacija za pomorsku ekonomsku saradnju, Balkanska vatrogasna sportska federacija BFSF i dr.

Dobra saradnja postoji sa Ministarstvom Ruske Federacije za civilnu zaštitu, vanredne situacije i otklanjanje posledica elementarnih nepogoda EMERCOM na osnovu Memoranduma o namerama za saradnju u oblasti preventive, elementarnih nepogoda i tehnenih havarija i uklanjanja njihovih posledica potpisanog 25. juna 1996. godine. Memorandum je potpisan između EMERCOM i državne zajednice Srbija i Crna Gora, a 21. oktobra 2009. godine potpisan je Sporazum o saradnji između Ministarstva Ruske Federacije za vanredne situacije EMERCOM i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije.

Centar za razminiranje i ruska državna agencija EMERCOM su 2. jula 2009. godine potpisali Memorandum o uzajamnom razumevanju za period 2009-2012. godina, kojim su stvorene pretpostavke za realizaciju Programa humanitarnog razminiranja u Srbiji do kraja 2012. godine. Sredstva za realizaciju Programa obezbedila je Vlada Ruske Federacije. Centar je sa Međunarodnom fondacijom za razminiranje i pomoć žrtvama mina (ITF), 24. februara 2011. godine, potpisao Memorandum o razumevanju kojim su precizirane obaveze ITF pri obezbeđenju donacija za razminiranje i sprovođenje tenderskih procedura za izbor izvođača radova za realizaciju projekata Centra koji se finansiraju preko ITF-a. Takođe, Centar je 5. aprila 2011. godine potpisao Memorandum o uzajamnom razumevanju sa Noveškom narodnom pomoći radi pružanja pomoći pri realizaciji Programa humanitarnog razminiranja kasetne municije i mina u opštinama Preševo, Bujanovac i Kuršumlija u narednom trogodišnjem periodu. Za realizaciju ovog programa sredstva je obezbedilo Ministarstvo spoljnih poslova Norveške. Centar učestvuje na međunarodnim sastancima u Ženevi u vezi sa realizacijom Konvencije o zabrani upotrebe, skladištenja, proizvodnje i prometa antipersonalnih mina i o njihovom uništavanju (Otvaska konvencija). Takođe, učestvuje u radu Regionalnog centra za bezbednosnu saradnju (RACVIAC) u Zagrebu. Potpisivanje Protokola o saradnji sa Hrvatskim centrom za razminiranje je u završnoj fazi.

Sa Danskom agencijom za vanredne situacije DEMA 2007. godine Ministarstvo unutrašnjih poslova potpisalo je Memorandum o razumevanju i saradnji. U skladu sa tim, finansijska donacija je usmerena na kupovinu opreme, treninge, seminare, regionalnu i međunarodnu saradnju u periodu od pet godina, odnosno do kraja 2012. godine.